

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome

Meistaru iela 10-502, Rīga, LV-1050, tālr. 27343432, e-pasts seplp@seplp.lv, www.seplp.lv

Rīgā, 24.03.2026.

Nr. 10/6-3

Atzinums par 2026. gada 6. janvāra raidījuma “Panorāma” sižetu “Kurās ministrijās samazinās darbinieku skaitu?”

2026. gada 11. martā Latvijas sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons (turpmāk arī – ombuds) saņēma [...] (turpmāk – Iesniedzējs) 2026. gada 3. februāra iesniegumu (turpmāk – Iesniegums) ar lūgumu izvērtēt VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” (turpmāk – LSM) televīzijas programmas “Latvijas Televīzija 1” 2026. gada 6. janvāra raidījuma “Panorāma” sižetā “Kurās ministrijās samazinās darbinieku skaitu?” (turpmāk – Sižets) izskanējušās informācijas par ministriju darbinieku skaita samazināšanas plāniem atbilstību VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijās noteiktajiem principiem.

Izskatot Iesniegumam pievienoto e-pasta saraksti, ombuds pieņem, ka 2026. gada 3. februārī Iesniegums ir ticis nosūtīts raidījuma “Panorāma” veidotājiem uz e-pasta adresi panorama@ltv.lv, bet, nesaņemot apmierinošu atbildi, Iesniedzējs to ir pārsūtījis ombudam.

Iesniedzējs Iesniegumā norāda, ka Sižetā nav sniegta terminoloģiski precīza informācija, kas ļautu auditorijai izprast valsts pārvaldes sarežģīto struktūru un plānus par nodarbināto skaita samazināšanu tajā.

Iepazīstoties ar Iesnieguma un Sižeta saturu, ombuds pieņēma lēmumu veidot atzinumu par Sižetā izskanējušās informācijas atbilstību VSIA “Latvijas Sabiedriskais medijs” Redakcionālajās vadlīnijas noteiktajām prasībām. Par šo lēmumu Iesniedzējs tika informēts 2026. gada 13. marta ombuda e-pasta vēstulē.

Lai sagatavotu atzinumu, ombuds laika periodā no 2026. gada 11. marta līdz 24. martam:

- iepazīnās ar Sižeta saturu (raidījuma ierakstā no 22:22 līdz 25:04 minūtei);

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://replay.lsm.lv/lv/skaties/ieraksts/ltv/369275/panorama>.

- iepazīnās ar Sižeta veidotāja LTV Ziņu dienesta korespondenta Kriša Kaira 2026. gada 6. janvārī publicēto rakstu LSM vienotajā ziņu portālā “LSM.lv” “Taupība valsts pārvaldē: Kurās ministrijās samazinās darbinieku skaits? ”;

Skat. izmantojot zemāk norādīto tīmekļa vietnes saiti:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/06.01.2026-taupiba-valsts-parvalde-kuras-ministrijas-samazinas-darbinieku-skaits.a628412/>.

Izvērtējot Iesniegumu, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

konstatē:

[1] Par Iesniegumā minēto.

Iesniegumā teikts – *raidījums melo, ka šis cilvēku skaits tiks samazināts ministrijās jo ministrijās nav tik daudz cilvēku*. Ombuds pieņem, ka Iesniedzējs ar to ir vēlējies norādīt uz pretrunu Sižetā sniegtajā informācija, kurā vēstīts, ka, piemēram, Finanšu ministrijā ir plānots samazināt darbinieku skaitu par 455 personām un Kultūras ministrijā – par 167 personām, lai gan šajās ministrijās nodarbināto skaits ir mazāks par plānoto darbinieku samazinājumu.

Iesniedzējs uzskata, ka Sižetā izklāstītā informācija neļauj skatītājiem orientēties valsts pārvaldes struktūrā, jo tajā netiek skaidri nodalīti ministriju darbinieki no ministriju padotības (pakļautības un pārraudzības) iestādēs strādājošajiem, kā arī nozarē kopumā nodarbinātajiem. Tādējādi nepamatoti netiek nošķirtas ministrijas no to padotības iestādēm, un sabiedrība tiek maldināta par nodarbināto skaitu tajās, kā arī netiek nodalīti valsts pārvaldes un publiskā sektora jēdzieni un netiek pietiekami izskaidrota to apjomu savstarpējo attiecību loģika.

Iesniedzēja vērtējumā LSM tādējādi pilnvērtīgi nepilda savu būtisko funkciju izglītot sabiedrību, bet gan *tracina* to, sniedzot informāciju, kas veicina dažādu pārpratumu un aizspriedumu rašanos attiecībā uz Latvijas valsts pārvaldi.

Ar norādi, ka *LTV1 nav raidījumu par ekonomiku*, un ka *šis jautājums tiek atdots TV24 rokās, tas ir privātās - tas ir idejai, ka Latvija ir bēdu ieleja - tas ir iet bojā* [...], Iesniedzējs secina, ka *LTV1 dara PRETVALSTISKU darbu ar to ka neaudzina tautu EKONOMISKĀS zināšanās*.

Iesnieguma noslēgumā Iesniedzējs aicina: *Rēķināsim un mīlēsim skaitļus Lūdzu, audzināsim gudru ne stulbu tautu. Neaudzināsim nāves grēku - SKAUDĪBU*.

[2] Par Sižeta saturu.

Sižeta “Kurās ministrijās samazinās darbinieku skaitu?” pieteikumā tiek izklāstīta šāda informācija:

[Jānis Geste, 22:10 – 22:23]

Valdība visu pagājušo gadu atkārtoja – valsts līmenī nepieciešams taupīt. Gan aizsardzības izdevumu pieauguma, gan saspringtā budžeta dēļ valsts līdzekļu taupīšana izvirzīta par vienu no galvenajiem uzdevumiem.

[Ilze Dobeļe, 22:24 – 22:34]

*Skaidrojām, kā taupīšana notiek praksē, piemēram, **ministrijās mazinot darba vietu skaitu** [visi izcēlumi citētajā Sižeta tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.] un līdz ar to arī atlīdzībai nepieciešamo naudu. Par to plašāk gatavs stāstīt Krišs Kairis.*

Sižetu veido LTV Ziņu dienesta korespondenta Kriša Kaira stāstījums un tās laikā demonstrētā infografika:

[Krišs Kairis, 22:35 – 22:57]

*Labvakar, lūdzām visas **četrpadsmit ministrijas** skaidrot, vai 2026. gadā plānots **samazināt darbinieku skaitu** un cik tas ļautu ietaupīt.*

[šajā brīdī ekrānā ir skatāma infografika ar virsrakstu “**KAS UN PAR CIK SAMAZINA DARBINIEKUS**”(amata vietu skaits 2026. gadā), kurā ir sniegta šāda informācija:

Ierēdņu skaita samazinājums

- *Finanšu ministrija – 455*
- *Zemkopības ministrija – 88*
- *Ekonomikas ministrija – 40*
- *Kultūras ministrija – 167 (pārdale, juridiskā statusa maiņa)*
- *Tieslietu ministrija – 6*
- *VARAM – 7*

[Krišs Kairis, 22:58 – 25:07]

*Aina par darbinieku skaita samazināšanu ir nevienmērīga **dažādos resoros**, un reāls darbinieku skaita samazinājums paredzēts tikai **daļā ministriju**.*

Vislielākais Finanšu ministrijā, kur plānots samazināt vairāk nekā četrsimt darba vietu. Un šeit

absolūti lielākā daļa – Valsts ieņēmumu dienestā.

Darbinieku skaitu mazinās arī Zemkopības ministrijā, Ekonomikas ministrijā. Un vēl citās ministrijās – runa ir vai nu par nelieliem samazinājumiem vai amatu pārdali.

Ārlietu ministrijā, savukārt, sniedza atbildi, ka amata vietas tiks mazinātas atsevišķās vēstniecībās, taču nenorādīja, cik konkrēti cilvēkus tas varētu skart.

Savukārt apmēram pusē ministriju – sešās no 14 – darbinieku skaits netiks samazināts, bet Izglītības un zinātnes ministrija tikmēr atbildi par darbinieku skaita samazināšanu pat pēc vairākkārtējiem lūgumiem tā arī nesniedza.

Ja skatāmies uz naudu, tad ietaupījumi, kas tieši saistīti ar darbinieku skaita samazināšanu, būtībā ir trijās ministrijās. Finanšu ministrijā virs deviņiem miljoniem eiro, Zemkopības ministrijā – virs trim miljoniem. Un tāpat arī Ekonomikas ministrijā – vairāk nekā viens miljons. Un tās ir vienīgās ministrijas, kas skaidri pateica – šī nauda tiks ietaupīta tieši uz štata samazinājuma rēķina.

Pārējās ministrijās atlīdzības izdevumi tiek samazināti citādi. Piemēram, ar reorganizācijām, lielā daļā ministriju – ar grāmatvedību centralizāciju, ilgstoši brīvo vakanču likvidēšanu vai arī prēmiju samazināšanu.

Tas nozīmē – ne visos gadījumos runa ir par reālām atlaišanām, un arī ietaupījumu apmērs dažādos resoros ir ļoti, ļoti atšķirīgs.

Par šo gadu tāda konkrēta kopējā skaitļa, cik tieši ietaupīs uz atlīdzības rēķina, nav. Taču, skatoties uz valsts budžeta tapšanas procesu šim gadam, Ministru kabinetā šajā rudenī tika pieņemts konkrēts politisks lēmums jau par nākamo gadu. Un no 2027. gada atlīdzības izdevumiem visai valsts pārvaldei kopumā jābūt par teju 59 miljoniem eiro mazākiem.

Jāpiemin, ka šajā gadījumā tas vairs nav atsevišķu ministriju izvērtējums, bet valdības kopējs uzstādījums, kas nozīmē, ka tas jau attiecas uz visu valsts resoru kopumā.

[3] Par ombuda kompetenci.

Nemot vērā SEPLPL 18. panta pirmajā daļā ombudam noteikto kompetenci pārraudzīt sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu sniegto pakalpojumu atbilstību SEPLPL 1. pantā noteiktajam mērķim un 3. pantā noteiktajiem sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu darbības pamatprincipiem, kā arī LSM pašregulējošajiem dokumentiem – Redakcionālajām vadlīnijām un Rīcības un ētikas kodeksam, ombuda funkcijās ir pārraudzīt un sniegt savus atzinumus par to, vai LSM satura vienību (raidījumu, sižetu, rakstu) saturā un to veidošanas laikā veiktās žurnālistiskās

darbības un pieņemtie redakcionālie lēmumi atbilst profesionālās ētikas prasībām.

Ievērojot minēto, ombuda iespējās ir sniegt atzinumu par Sižeta atbilstību šādām LSM pašregulējošajām prasībām:

- 1) Redakcionālo vadlīniju 1.3. punktā “LSM redakcionālās vērtības” izteiktajai LSM redakcionālajai vērtībai **Patiesums** – *Sabiedrības tiesības saņemt patiesu informāciju nosaka visus LSM darba aspektus. Tiekšanās pēc patiesības un tās atklāšana ir profesionālas žurnālistikas galvenais mērķis. Tas nodrošina auditorijas uzticēšanos LSM;*
- 2) Redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā “LSM darbības profesionālie principi” noteiktajam LSM darbības profesionālajam principam **Precizitāte** – *LSM sniedz pārbaudītu un iespējami precīzu informāciju, tie nedrīkst apzināti maldināt auditoriju, sagrozīt vai izdomāt faktus. Ja par kādas informācijas precizitāti ir šaubas, tas ir skaidri jānorāda.*

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons
secina:

[4] Par Sižetā sniegtās informācijas precizitāti.

Iesniegumā izteikto pretenziju būtība ir reducējama uz jautājumu par Sižetā lietotās terminoloģijas precizitāti. Sižeta nosaukums – *Kurās **ministrijās** samazinās darbinieku skaitu?* –, un Sižeta pieteikumā izklāstītais nodoms – *noskaidrot kā taupīšana notiek praksē, piemēram, **ministrijās** mazinot darba vietu skaitu* –, ļauj raidījuma skatītājam pieņemt, ka runa ir tieši par **ministrijās** strādājošo skaita samazinājumu, ko apstiprina arī Sižeta autora ievadvārdos teiktais – *lūdzām visas **četrpadsmit ministrijas** skaidrot, vai 2026. gadā plānots samazināt **darbinieku skaitu** un cik tas ļautu ietaupīt.* [visi izcēlumi citētajā tekstā šeit un turpmāk mani – E.A.]

Savukārt stāstījuma laikā demonstrētajā infografikā ir norādīts plānotais **ierēdņu skaita samazinājums** sešās ministrijās. Arī turpmākajā Sižeta izklāstā konsekventi tiek runāts par ministrijām:

- *reāls darbinieku skaita samazinājums paredzēts tikai daļā **ministriju**;*
- *vislielākais **Finanšu ministrijā**, kur plānots samazināt vairāk nekā četrsimt darba vietu;*
- *darbinieku skaitu mazinās arī **Zemkopības ministrijā, Ekonomikas ministrijā**. Un vēl citās **ministrijās**;*
- *pusē **ministriju** – sešās no 14 – darbinieku skaits netiks samazināts;*

- *ietaupījumi, kas tieši saistīti ar darbinieku skaita samazināšanu, būtībā ir trijās ministrijās. Finanšu ministrijā virs deviņiem miljoniem eiro, Zemkopības ministrijā – virs trim miljoniem. Un tāpat arī Ekonomikas ministrijā – vairāk nekā viens miljons. Un tās ir vienīgās ministrijas, kas skaidri pateica – šī nauda tiks ietaupīta tieši uz štata samazinājuma rēķina.*

Līdz ar to raidījuma skatītājam pilnīgi pamatoti var rasties priekšstats, ka Sižetā tiek stāstīts par **ministriju darbinieku** skaita samazināšanu. Turklāt infografikā lietotais termins **ierēdņi** šķietami norāda uz to, ka šis samazinājums skars noteiktu valsts pārvaldē (šajā gadījumā – ministrijās) strādājošo grupu, kas ir ierēdņi Valsts civildienesta likuma 3. panta izpratnē. Skaidrībai ir jāņem vērā, ka, lai gan visi ierēdņi ir valsts amatpersonas, tomēr ne visas valsts amatpersonas ir ierēdņi Valsts civildienesta likuma tvērumā, kā arī ir jāņem vērā arī tas, ka ne visi ministriju darbinieki ir ierēdņi, proti, valsts amatpersonas.

Pieņēmums, ka Sižets vēsta tieši par **ierēdņu** skaita samazinājumu **ministrijās** kombinācijā ar infografikā skatāmajiem skaitļiem, liek skatītājam uzdot pamatotu jautājumu par to, cik tad vispār ministrijās ir ierēdņi, ja jau tos ir iespējams samazināt daudzu simtu apjomā.

Vēlīgs skatītājs, iespējams, pamana, ka, stāstot par Finanšu ministrijas plāniem, tiek sniegta informācija, ka *vairāk kā četrsimt amata vietas* tiks samazinātas Valsts ieņēmumu dienestā. Šī atruna, kā arī Sižetā divas reizes lietotais termins “resors” (no fr. *ressort* – ietekmes sfēra, kompetence), ļauj noprast, ka darbinieku skaita samazinājums ir plašāks par ministriju darbiniekiem un paredz arī konkrēto ministriju nozarēs esošo padotības iestāžu (piemēram, Valsts ieņēmumu dienesta, kas ir finanšu ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde) darbinieku skaita samazinājumu, un, iespējams, ka runa ir pat par nodarbināto skaita mazināšanu tajās no valsts vai pašvaldību budžeta finansētajās iestādēs, kas ietilpst to pārraudzītajā nozarē (piemēram, ārstniecības iestādes, kas ietilpst Veselības ministrijas pārraugamajā sfērā, bet kuru darbinieki strādā publiskajā sfērā, ne valsts pārvaldē). Tas no Sižetā sniegtās informācijas tomēr nav skaidri saprotams.

Tādējādi ombuds secina, ka Sižetā izklāstītā informācija var tikt pārprasta, jo tajā nav precīzi sniegta informācija jeb paskaidrots, ka runa ir ne tikai par **ministrijās** strādājošo skaita samazinājumu, bet arī par samazinājumu ministriju padotības **iestādēs**, kā arī to, ka runa nav tikai par **ierēdņu** skaita samazinājumu, bet gan valsts pārvaldes **darbinieku** samazinājumu kopumā.

Saskaņā ar publiski pieejamo statistiku par valsts pārvaldes iestāžu amatu un nodarbināto skaitu

uz 2025. gada 31. decembri¹ par Sižeta infografikā pieminētajām ministrijām var konstatēt, ka, piemēram, Finanšu ministrijā ir nodarbināta 391 persona, bet Kultūras ministrijā 107 personas. Domājams, Sižeta skatītājiem būtu interesanti zināt, vai plānotie samazinājumi vismaz kaut kādā mērā skars arī pašu ministriju darbiniekus, vai arī tie ir iecerēti vienīgi ministriju padotības iestādēs (Valsts ieņēmumu dienestā Finanšu ministrijas gadījumā, vai, piemēram, Latvijas Nacionālajā bibliotēkā vai Nacionālajā kino centrā Kultūras ministrijas gadījumā)?

Iespējams, ka infografikā norādītais Tieslietu ministrijas *ierēdņu skaita samazinājums* (6) attiecas tieši uz 212 ministrijas darbiniekiem, nevis, piemēram, uz gandrīz diviem tūkstošiem Ieslodzījuma vietu pārvaldes darbiniekiem. To skatītājs tā arī neuzzina, bet neskaidra mēroga situācijā, nepaskaidrojot lietoto jēdzienu apjomu attiecības, Sižeta informatīvais pienesums kļūst apšaubāms, jo nav saprotams:

- vai norādītais samazināmais “ierēdņu” skaits ir jāattiecina tikai uz ministriju darbinieku skaitu?

Kopumā 14 ministrijās tās ir 3437 personas, bet konkrētajās ministrijās nodarbināto skaits var būtiski atšķirties, piemēram, Kultūras ministrijā tie ir 107, bet Aizsardzības ministrijā – 420 nodarbinātie;

- vai darbinieku samazinājums skars ministriju padotības iestādēs nodarbinātos?

Padotības iestādēs nodarbināto skaits arī ir atšķirīgs. Summējot Ministru kabineta padotības iestādēs un neatkarīgajās iestādēs nodarbinātos, tās kopumā būtu 44 643 personas. Turklāt ir būtiskas nodarbināto skaita atšķirības dažādās nozarēs. Piemēram, Satiksmes ministrijas nozarē ir nodarbinātas 289 personas, bet Iekšlietu ministrijas nozarē, kurā ietilpst arī Valsts policija un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests, jau 12 903 personas.

Līdz ar to jautājums ir par Sižetā lietoto vārdu precizitāti – vai tie ir tikuši lietoti kā ikdienišķi jēdzieni, vai kā precīzi termini?

Ir jāņem vērā, ka daudzus ikdienišķus vārdus var lietot gan precīzi definētā *nozīmē*, piemēram, kā juridiskus vai zinātniskus *terminus*, gan stingri nenoteiktā un plaši interpretējamā veidā kā *jēdzienus*, kas norāda uz konkrētā vārda lietošanas *jēgu* savstarpējā saziņā. Terminu nozīmes un jēdzienu jēgas atšķirības var radīt plašus semantiskus pārpratumus. Spilgts piemērs tam ir vārda “ierēdnis” ierastais lietojums sarunvalodā, saprotot ar to katru darbinieku, kurš nodarbināts valsts pārvaldē. Turpretī juridiskā nozīmē termins “ierēdnis” ir noteikta amatu kategorija.

¹ Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://data.gov.lv/dati/dataset/valsts-parvaldes-iestazu-amatu-un-nodarbinato-statistika>.

Žurnālistikā tiek lietots publicistikas valodas stils, kas pieļauj dažādu valodas līdzekļu lietojumu – piemēram, sarunvalodas elementus, jēdzienus, arī tēlainās izteiksmes līdzekļus, tādējādi šis teksts neparedz terminoloģisku precizitāti, jo žurnālistiskam tekstam ir jābūt viegli uztveramam tā auditorijai, kuras pienākums nav pārzināt specifisku terminoloģiju. Tomēr arī žurnālistikā lietotā valoda nedrīkst būt patvaļīga un pavirša, tajā ir jāievēro publicistikas valodas stila prasības, kas nodrošina iespēju teksta patērētājam *saprast* vēstījumu atbilstoši tā veidotāja iecerei.

Atbilstošu vēstījuma uztveri nodrošina divi savstarpēji saistīti nosacījumi:

- 1) vēstījuma autora un tā recipienta saprašanas horizontu sakrišana;

Katrs vēstījums tiek veidots tā autora *pirms-izpratnes* kontekstā, ko veido viņa zināšanas, līdzšinējā pieredze un (kas nav mazāk svarīgi) vēstījuma veidošanas motivācija. Vēstījuma recipients, savukārt, to uztver, balstoties savā *pirms-izpratnē* – zināšanās, pieredzē un aktuālajās interesēs (to skaitā arī motivācijā *saprast*). Ja abu pušu *pirms-izpratnes* konteksti kā saprašanas horizonti sakrīt, tad recipients spēj vēstījumu *saprast* tā, kā tā autors to ir iecerējis. Šim nolūkam autoram savs vēstījums ir jāpieskaņo potenciālā recipienta izpratnei un uztveres specifikai;

- 2) orientācija uz neitrālu vidusmēra personu.

Žurnālistiskie teksti plašsaziņas līdzekļos ir paredzēti ļoti plašai auditorijai, ideālajā gadījumā – visai sabiedrībai. Līdz ar to, veidojot un vērtējot kādu žurnālistiska satura vienību, būtisks ir tas aspekts, uz kuru savulaik tika norādīts Latvijas Republikas Senāta Civillietu departamenta spriedumā, ka ir jāvērtē, kā konkrētos izteikumus, ņemot vērā tajā izmantoto vārdu nozīmes un to paušanas kontekstu, uztvertu ***neitrāla vidusmēra persona***, ar to saprotot hipotētisku vidusmēra personu (*lasītājs, skatītājs u. tml.*), kas ir *saprātīga, neitrāla pret pusēm un samērā labi informēta, tāda vidusmēra persona, kas pieder sabiedrības grupai, kurai attiecīgā informācija paredzēta*².

Ir jāņem vērā, ka ar neitrālu vidusmēra personu nav domāts stereotipizētais “vienkāršais patērētājs” jeb folklorizētā “tante Bauskā”, bet gan tas vidusmēra mediju satura lietotājs, kuram ir pietiekamas zināšanas un pieredze, lai tekstu *saprastu* un kuram ir motivācija to *saprast*, nevis *pārprast*. Ombuds, pirms sūdzību par LSM satura vienību satura kvalitāti izskatīšanas, iedziļinās katrā problematizētajā satura vienībā tieši kā šāda neitrāla vidusmēra persona, lai noteiktu, vai medija saturs ir *saprotams* un *nepārprotams*.

Šajā problematizētajā gadījumā ir jāsecina, ka Sižeta skatītājam, nepārzinot to *pirms-izpratnes*

² Skat. izmantojot tīmekļa vietnes saiti: <https://www.at.gov.lv/lv/tiesu-prakse/judikaturas-nolemumu-arhivs/civillietu-departaments/hronologiska-seciba?lawfilter=0&year=2025>.

kontekstu, kuru pārziņa Sižeta autori, Sižetā sniegtā informācija nav viennozīmīgi saprotama, jo tai piemīt daudzveidīgas pārprašanas un nesaprašanas potenciāls. Līdz ar to rodas jautājums par teksta autoru motivāciju, vai pārpratumi nav apzināti konstruēti, lai radītu mērķīgu iespaidu par darbinieku skaitu mazināšanu ministrijās, lai gan patiesībā samazinājums vairāk skars ministriju padotības iestādes.

[5] Par melošanu un maldināšanu.

Lai izvērtētu Iesniegumā izteikto vērtējumu, ka *raidījums melo*, ir jāņem vērā, ka “melošana” apzīmē tādu runas darbību, kuras pamatā ir apzināts nodoms sniegt empīriski vai loģiski nepatiesu informāciju:

- *empīriski nepatiess* ir tāds realitāti aprakstošs izteikums, kurš neatbilst tam objektīvās realitātes notikumam, uz kura aprakstu tas pretendē – kurš neattēlo to, kas ir (neobjektīvs apgalvojums), vai neattēlo to precīzi (neprecīzs apgalvojums);
- *loģiski nepatiess*, savukārt, ir tāds izteikums, kurš vai nu izsaka aktuālu loģisku pretrunu (pretrunīgs apgalvojums), vai pie kura ir nonākts loģiski kļūdainu secinājumu formā (loģiski nekorekts apgalvojums).

Izteikt *nepatiesu apgalvojumu* vēl nenozīmē “melot”. Neobjektīvu, neprecīzu, pretrunīgu vai nekorektu apgalvojumu izteikšanas iemesls var būt runātāja nezināšana, maldīšanās (kā ticība aplamiem pieņēmumiem), kļūdīšanās vai paviršība. Lai nepatiesa apgalvojuma izteikšanu kvalificētu kā melošanu, ir nepieciešams konstatēt sekojošo:

- 1) apzinātu nodomu teikt nepatiesību (vai noslēpt patiesību);

Tas, savukārt, nozīmē, ka melo tikai tas, kurš zina patiesību, bet ir nolēmis teikt nepatiesību, turklāt teikt tā, lai adresāts šo nepatiesību uztvertu kā patiesību – melošana kā valodas spēle izdodas tikai tad, ja tā netiek atpazīta.

- 2) šī nodoma ļaunprātīgo dabu.

Melošana ir patiesības neteikšana vai slēpšana, lai ar šo rīcību nodarītu kādu kaitējumu citam, vai gūtu kādu labumu sev.

Ja nepatiesu apgalvojumu izteikšana tiek veikta bez ļauna nodoma, piemēram, kā pasaku stāstīšana, jokošanās, blēņošana, nieku *gvelšana*, muļķošana, vai ar vislabākajiem nodomiem kā “baltie meli”, “pieklājības meli”, “sociālie meli” u.tml., tad precīzāk būtu apzīmēt šādu darbību kā “mānīšanos”.

Kopsavelkot iepriekš teikto, “melošana” kā apzināta auditorijas maldināšana, stāstot nepatiesību vai noklusējot patiesību, ir ļaunprātīga rīcība kaitējuma nodarīšanas vai labuma gūšanas nolūkā. Tāpēc, lai kvalificētu Sižetā sniegto informāciju kā “melošanu”, ir nepieciešams konstatēt šīs rīcības ļaunprātīgu nodomu – negodīgus motīvus, kam ombuds tomēr nerada pierādījumus. Sižeta autoru iecere bija izklāstīt valsts pārvaldes mērķi samazināt valsts pārvaldes iestādēs strādājošo skaitu, kas veikts valsts līdzekļu taupīšanas nolūkos. Šī iecere netika īstenota, jo auditorijai sniegtā informācija netika precīzi strukturēta, neizskaidrojot lietoto jēdzienu nozīmi.

Tādējādi Sižetā sniegtā informācija neļāva auditorijai skaidri saprast, kādas ir katras ministrijas ieceres to amata vietu samazināšanā, cik lielā mērā tās attiecas uz ministrijās strādājošajiem, bet cik lielā mērā tās attiecas uz ministriju padotības iestāžu darbiniekiem. Līdz ar to, ombuda ieskatā, Sižets ir vērtējams kā informatīvi nepilnīgs, bet ne kā maldinošs. Ombuds nerada apstiprinājumus pieņemumam, kas var rasties pēc Sižeta noskatīšanās, ka iecere būtu vēstīt par visnotaļ pozitīvi vērtējamu lēmumu samazināt ministriju darbinieku skaitu situācijā, kad ministriju darbinieku skaitu nemaz nav paredzēts samazināt.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

vērš uzmanību:

[6] Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds atzinumus sniedz normatīvo aktu definētajās kompetences robežās un izmantojot LSM Redakcionālo vadlīniju un Ētikas kodeksa normas, kas attiecas uz profesionālo ētiku un tās ievērošanu LSM redakcionālajos lēmumos un profesionālajās procedūrās. Nedz normatīvie akti, nedz LSM Redakcionālās vadlīnijas un Ētikas kodekss nedod ombudam tiesības sniegt Iesniegumā minēto apstākļu juridisko izvērtējumu.

Izvērtējot konstatēto, Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas līdzekļu ombuds Edmunds Apsalons

atzīst:

[7] Ombuds neatzīst, ka Sižeta saturā nav ievērota LSM Redakcionālo vadlīniju 1.3. punktā noteiktā redakcionālā vērtība *Patiesums*.

Ombudam neradās šaubas par Sižetā izklāstītās informācijas objektivitāti tajā aspektā, ka Sižetā objektīvi (balstoties pārbaudāmos faktos) tika izklāstītas ministriju iesniegtās atbildes uz žurnālistu uzdoto jautājumu par plāniem samazināt darbinieku skaitu līdzekļu taupīšanas nolūkos. Ombuds nesaskata apzinātas maldināšanas vai melošanas pazīmes Sižeta saturā. Vienīgais, ko, ombuda

ieskatā, varētu Sižeta autoriem pārnest, ir nepietiekoši kritiska attieksme pret ministriju sniegtajām atbildēm, kas veicināja iespēju Sižeta saturu pārprast.

[8] Ombuds atzīst, ka Sižeta saturā nav pilnībā ievērots LSM redakcionālo vadlīniju 1.4. punktā noteiktais darbības profesionālais princips *Precizitāte*.

Precizitātes princips nav absolūta prasība, proti, žurnālistiskā tekstā nav iespējams tāds precizitātes līmenis, kāds tiek prasīts no zinātniskiem un juridiskiem tekstiem. Tāpēc ombuds vērtēja Sižeta *pietiekamo precizitāti* – vai sniegtā informācija ir pēc iespējas precīza konkrētās tēmas un tās izklāstam atvēlētā laika ietvaros, un secināja, ka Sižetā bija iespējams nodalīt ministriju padotībā esošo iestāžu darbinieku skaitu samazināšanu no ministrijās strādājošo skaita samazināšanas. Veidojot Sižetu tas netika paveikts. Publicistikas stils paredz sarežģītas lietas skaidrot vienkāršā valodā, taču līdztekus saglabājot definīciju jeb šajā gadījumā apzīmējumu korektu, nepārprotamu lietojumu.

Pat, ja Sižeta sagatavošanai atvēlētajā laikā nebija iespējas uzdot ministrijām precizējošus jautājumus, tos varēja formulēt Sižeta tekstā, piemēram, kā jautājumu par to, vai vispār tiek plānots samazināt arī ministrijas darbinieku skaitu, jeb līdzekļu taupīšana attiecas tikai un vienīgi uz to padotības iestādēm. Žurnālistiskam tekstam ne vienmēr ir jārod atbildes uz visiem jautājumiem, bet tajā ir jāformulē jautājumi, kuru atbildēšana ir visas sabiedrības interesēs.

Sabiedrisko elektronisko plašsaziņas

līdzekļu ombuds

(paraksts)*

Edmunds Apsalons

*DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR
LAIKA ZĪMOGU